

Viite: Ulkoilukäytänteet koulukodeissa

Asia: Lapsiasiavaltuutetun kirjelmä ja tietopyyntö koulukodeille

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59–60/1991), joka on lakina voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2014) on säädetty lapsiasiavaltuutetun oikeudesta saada muilta viranomaisilta maksutta tehtäviensä hoidon kannalta tarpeellisia tietoja (6 §).

Suomessa on yhteensä seitsemän koulukotia, joissa asuu ja opiskelee noin 300 lasta. Valtion koulukoteja on nykyisin viisi: Sairila, Lagmansgården, Liminka, Sippola ja Vuorela. Yksityisiä koulukoteja on kaksi: Nuorten Ystävät ry:n Pohjolakoti Muhoksella ja Perhekuntoutuskeskus Lauste Turussa.

Lastensuojelulain (417/2007) 4 §:n mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lapsiasiavaltuutetun tekemillä vierailukäynneillä koulukoteihin on lasten kanssa käydyissä keskusteluissa noussut esille koulukotien ulkoilukäytänteet. Osa lapsista pääsee oman kertomansa mukaan ulos kerran päivässä tunnin ajan, jolloin mahdollisuutena on liikkua ennalta sovittua reittiä kulkien. Osassa erityisen huolen pidon yksiköistä ei ole lasten kertoman mukaan päästy ulos useaan viikkoon.

Lapsiasiavaltuutettu pitää lapsen suotuisan kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta välttämättömänä riittävää päivittäistä mahdollisuutta liikkua ulkona. Lastensuojeluyksikön tehtävänä on varmistaa tämän oikeuden toteutuminen. Lapsiasiavaltuutettu kannustaa kehittämään käytäntöjä, joilla lasten päivittäinen ulkoilu voidaan varmistaa. Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää lisäksi huomiota tilanteisiin, joissa ulkoilu on voitu rajata ryhmärangaistustyyppisesti tavoitteena taata lasten turvallisuutta. Mikäli joidenkin lasten osalta on vaara esimerkiksi itsensä vahingoittamisesta, tähän on puututtava lisävalvonnalla.

Lapsiasiavaltuutettu muistuttaa, että lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä julkaisi fyysisen aktiivisuuden suosituksen kouluikäisille 7–18-vuotiaille vuonna 2008. Sen mukaan fyysisen aktiivisuuden perussuositus kouluikäisille on, että kaikkien 7–18-vuotiaiden tulee liikkua vähintään 1-2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla. Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää.¹ Uusien lasten liikuntasuosituksien mukaan alle 8-vuotiaiden lasten päivään pitäisi sisältyä vähintään kolme tuntia liikuntaa.²

Perustelut lapsiasiavaltuutetun kannanotoille

Lapsen oikeuksien yleissopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan lapsi ole saavuttanut täysi-ikäisyyttä aikaisemmin (1 artikla). Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 4 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi.

Suomen perustuslain (731/1999) 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Säännös ulottaa julkisen vallan turvaamisvelvollisuuden perustuslain 2 luvussa säädettyjen perusoikeuksien ohella myös Suomea velvoittavissa kansainvälisissä sopimuksissa turvattuihin ihmisoikeuksiin. Turvaamisvelvoite ulottuu siten myös lapsen oikeuksien yleissopimuksessa taattuihin oikeuksiin.

Lapsen oikeuksien yleissopimusta tulee tulkita kokonaisuutena. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja toteutumista valvovan YK:n lapsen oikeuksien komitean mukaan lapsen etu toteutuu, kun kaikki yleissopimuksessa taatut lapsen oikeudet toteutuvat mahdollisimman täysimääräisesti.³

Lapsen oikeuksien komitea on määritellyt seuraavat artiklat perustavanlaatuisiksi yleisperiaatteiksi koko lapsen oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanossa:

- lapsen edun ensisijaisuus kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia (3(1) artikla)
- lapsen oikeus syrjimättömyyteen ilman minkäänlaista lapsen, hänen vanhempiansa tai muun laillisen huoltajansa ominaisuuteen tai muuhun seikkaan perustuvaa erottelua (2 artikla)
- lapsen oikeus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla, erityisesti lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toiminnoissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimituksen välityksellä (12 artikla)
- lapsen oikeus elämään sekä henkiinjäämiseen ja kehittymiseen mahdollisimman täysimääräisesti (6 artikla)

Muita asian kannalta keskeisiä artikloja ovat:

- lapsen oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet (3(2) artikla)
- lapsen oikeus parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan (24 artikla)
- lapsen oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin (31 artikla)

Tietopyyntö

Lapsiasiavaltuutettu tuo jakelussa mainituille tahoille tiedoksi ilmenneen huolen koulukoteihin sijoitettujen lasten mahdollisuudesta päivittäiseen ulkoiluun. Lapsiasiavaltuutettu pyytää jakelussa mainituilta koulukodeilta tietoa niiden ulkoilukäytänteistä **31.8.2017 mennessä** osoitteeseen lapsiasiavaltuutettu@oikeus.fi. Näiden pohjalta tehtävässä yhteenvedossa ei yksilöidä saatuja vastauksia koulukodeittain.

Jyväskylässä 5.7.2017

Lapsiasiavaltuutettu

Lakimies, lapsiasiavaltuutetun toimisto

JAKELU

Koulukodit (Sairila, Lagmansgården, Liminka, Sippola, Vuorela, Pohjolakoti, Lauste)

Sosiaali- ja terveysministeriö
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Eduskunnan oikeusasiamies
Aluehallintovirastot
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

¹ http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf

² <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75405/OKM21.pdf>

³ http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRC_C_GC_14_julkaisu.pdf